

Avgifter i skolan

Här kan du läsa om hur Skolinspektionen bedömer avgifter i skolan i samband med tillsynen. Informationsbladet redogör för Skolinspektionens praxis. Här kan du även se vilka regler som myndigheten utgår från i sina bedömningar.

2011-12-07

2 (8)

Innehåll

Skolinspektionens bedömningar	3
Lathund för avgifter i grund- och gymnasieskolan	3
Kommentarer till lathunden	4
Om skolan inte följer reglerna.....	4
Regler för avgifter i skolan	5
Utgångspunkter	5
Förskoleklassen och grundskolan	5
Gymnasieskolan.....	6
Utbildning för vuxna.....	7
Särskilda frågor – två förändringar med den nya skollagen	8

Skolinspektionens bedömningar

Utbildningen ska vara avgiftsfri. Ibland får dock en grund- eller gymnasieskola ta ut enstaka avgifter, men de får bara medföra obetydliga kostnader för eleverna. Gymnasieelever kan också få betala enstaka egna hjälpmedel.

Belopp som var för sig kan bedömas som obetydliga kan tillsammans strida mot bestämmelserna om en avgiftsfri skola. Därför måste man göra en helhetsbedömning av samtliga kostnader som belastar en elev under ett läsår.

Det är den som driver skolan, den så kallade huvudmannen, som ansvarar för att utbildningen är avgiftsfri.

Skolinspektionen bedömer avgifter som är kopplade till en grund- eller gymnasieutbildning med hjälp av myndighetens *Lathund för avgifter i grund- och gymnasieskolan* (se nedan). Den kan även vara vägledande i tillämpliga delar vid bedömning av avgifter i förskoleklassen. Lathunden speglar myndighetens praxis.

Lathund för avgifter i grund- och gymnasieskolan

Kostnader som Skolinspektionen inte accepterar

- Avgift för läromedel, inklusive miniräknare, i utbildning för skolpliktiga elever.
- Avgift för försäkring vid användandet av skolans bärbara datorer i skolan och hemmet för skoländamål.
- Avgift i samband med elevens val.
- Profilavgift.
- Anmälnings- eller köavgift.
- Krav på arbetsinsatser från föräldrar.
- Medlemsavgift.

Kostnader som Skolinspektionen kan acceptera vid enstaka tillfällen

- 700 kr för läromedel, inklusive miniräknare, i gymnasieskolan. *Se även kommentar nedan.*
- 300 kr för en studieresa.
- Kostnader för måltider under studieresa. *Se även kommentar nedan.*
- 100 kr för studiebesök.
- 100 kr för aktiviteter kopplade till idrott och hälsa (friluftsdag).

2011-12-07

4 (8)

Kommentarer till lathunden

Läromedel, inklusive miniräknare, i gymnasieskolan

I gymnasieskolan kan den som ansvarar för utbildningen, huvudmannen, besluta om att eleven ska tillhandahålla vissa enstaka hjälpmedel själv, till exempel miniräknare. Då kan skolan ta ut en avgift för miniräknaren. Men eleven måste kunna välja hur hon eller han skaffar läromedlet. Skolan kan inte ta ut en generell avgift för läromedel/miniräknare på till exempel 700 kronor. Att köpa läromedlet via skolan kan vara ett alternativ för eleven, men eleven ska också kunna skaffa läromedlet på något annat sätt, till exempel låna en miniräknare av ett syskon.

Kostnader för måltider under studieresa

Kostnader för måltider under en studieresa intar en speciell ställning eftersom det är en kostnad som elever och föräldrar står för när eleven är hemma. Eleverna bör kunna betala för måltider som de annars skulle ha ätit hemma även när de är på studieresa. Det finns därför inget som hindrar att de också betalar för de måltider som eleverna i stället intar under en studieresa. Oftast handlar det om frukost och middag, men för gymnasieelever som i vanliga fall betalar för skollunchen, kan även lunchen räknas med. Kostnaden kan variera utifrån vilken mat eleverna får på resan, men eleven ska aldrig behöva betala mer än självkostnadspris till skolan. När det gäller studieresor på flera dagar kan det bli höga belopp för den enskilde eleven. Det måste huvudmannen och skolan överväga innan den bestämmer om en resa.

Om skolan inte följer reglerna

Det är allvarligt när de som ansvarar för skolorna, huvudmännen, inte följer de regler som finns om avgifter i skolan. Skolinspektionen kan ingripa mot överträdelser av bestämmelserna, till exempel genom att förelägga huvudmannen att vidta åtgärder. Det innebär att huvudmannen blir tvungen att vidta de åtgärder som Skolinspektionen kräver. Det är huvudmannen som ansvarar för att utbildningen är avgiftsfri.

Skolinspektionen följer upp dessa beslut till dess huvudmannen kan visa att avgiftsbestämmelserna tillämpas korrekt. Om huvudmannen inte vidtar åtgärder som Skolinspektionen godtar kan det bli aktuellt att förena ett föreläggande med vite.

Regler för avgifter i skolan

Här redogör vi för de regler som Skolinspektionen utgår från, när myndigheten bedömer avgifter i skolan i samband med tillsynen. Den 1 juli 2011 började en ny skollag att gälla, i texten refererar vi till den nya lagen som "skollagen". För vissa skolformer fortsätter bestämmelserna i den gamla skollagen att tillämpas till den 1 juli 2012. I texten refererar vi till denna lag som "1985 års skollag".

Utgångspunkter

En utgångspunkt för arbetet med den nya skollagen är att all offentligt finansierad verksamhet inom skolväsendet ska följa samma regler, oavsett om man har en kommunal eller enskild huvudman. Denna redogörelse om skollagens bestämmelser om avgifter gäller därför både för kommunala och fristående skolor. En annan utgångspunkt är att rätten till en likvärdig utbildning av hög kvalitet aldrig får vara beroende av en enskilds ekonomiska förutsättningar.¹

Förskoleklassen och grundskolan

Enligt skollagen² ska utbildningen i grundskolan vara avgiftsfri för eleverna. De ska utan kostnad ha tillgång till böcker och andra lärverktyg som behövs för en tidsenlig utbildning samt erbjudas näringsriktiga skolmältider. Lärverktyg är ett nytt begrepp som betecknar den utrustning och materiel som eleven behöver för att kunna nå målen i utbildningen.³

Det får förekomma enstaka inslag som kan medföra en obetydlig kostnad för eleverna.⁴ Med obetydlig kostnad menas främst kostnader för en färdbiljett med allmänna kommunikationsmedel, en mindre entréavgift till ett museum eller liknande.⁵ Om kostnaden återkommer vid flera tillfällen kan den sammanlagda kostnaden dock bli påfrestande för ett hushåll med svag ekonomi. Därför måste skolan noga överväga när och hur ofta denna möjlighet ska utnyttjas.

Den 1 juli 2011, i samband med att den nya skollagen började gälla, infördes nya regler för skolresor och liknande aktiviteter.⁶ I samband med denna typ av

¹ Prop. 2009/10:165 sidan 373

² 10 kap. 10 § skollagen (2010:800)

³ Prop. 2009/10:165 sidan 374

⁴ 10 kap. 11 § skollagen (2010:800)

⁵ Prop. 2009/10:165 sidan 374

⁶ 10 kap. 11 § andra stycket, skollagen (2010:800)

2011-12-07

6 (8)

aktiviteter får det, vid enstaka fall under ett läsår, förekomma kostnader som ersätts av vårdnadshavare på frivillig väg. Vårdnadshavarnas kostnader får då inte vara högre än skolans självkostnad för att eleven deltar i en viss aktivitet. Kostnader för skolresor och utflykter som överstiger en obetydlig kostnad ska täckas antingen via skolans medel eller genom att elever helt frivilligt samlar in pengar.⁷ Motsvarande gäller för fristående skolor.

Om en grupp elever på en skola tillsammans samlar in pengar till en skolresa eller liknande som är en del av utbildningen, ska aktiviteten vara öppen för alla elever. Detta gäller oavsett om vårdnadshavarna väljer att bidra eller inte. Om den kostnadsbelagda aktiviteten är en del av utbildningen ska alla elever få delta.

Det är inte godtagbart att skolan erbjuder ett kostnadsfritt alternativ för de elever vars vårdnadshavare inte vill betala för aktiviteter som är en del av utbildningen. Det får inte finnas någon koppling mellan hur mycket en enskild elev bidrar med och elevens möjligheter att få delta i aktiviteten. Bidraget från vårdnadshavare måste både vara och framstå som helt frivilliga. Detsamma gäller för grundskolan, specialskolan och sameskolan.⁸

Utbildningen i förskoleklassen ska också vara helt avgiftsfri på samma sätt som i grundskolan.⁹ Detta gäller även om utbildningen omfattar mer än 525 timmar per läsår eller om ett barn börjar före sex års ålder. Det får också förekomma enstaka inslag som kan medföra en obetydlig kostnad för eleverna. Även vissa frivilliga avgifter får förekomma på samma sätt som i grundskolan (se ovan).

Gymnasieskolan

Utbildningen i gymnasieskolan ska vara avgiftsfri för eleverna.¹⁰ De ska utan kostnad ha tillgång till böcker och andra läroverktyg som behövs för en tidsenlig utbildning. Den som ansvarar för skolan, huvudmannen, får dock besluta att eleverna ska hålla sig med enstaka egna hjälpmedel. På samma sätt som i grundskolan får det förekomma enstaka kostnader som kan medföra en obetydlig kostnad för eleverna.

⁷ Prop. 2009/10:165 s. 375

⁸ 11 kap. 13-14 §, 12 kap. 10-11 § resp. 13 kap. 10-11 § skollagen (2010:800)

⁹ 9 kap. 8 § och 9 § skollagen (2010:800)

¹⁰ 15 kap. 17 § skollagen (2010:800)

”Obetydlig kostnad” innebär samma sak för gymnasieskolan som för grundskolan, det vill säga en kostnad motsvarande en färdbiljett med allmänna kommunikationsmedel eller en mindre entréavgift till ett museum.

De nya regler som gäller för skolresor och utflykter i grundskolan gäller även för gymnasieskolan. När det gäller kostnader i samband med enstaka skolresor, utflykter eller liknande aktiviteter, är det inget som hindrar att dessa ersätts på frivillig väg av eleverna själva. I likhet med vad som gäller för grundskolan kan sådana frivilliga bidrag också komma från elevernas vårdnadshavare.¹¹

Utbildning för vuxna

Skollagen ska tillämpas på komvux, särsvux och sfi från och med den 1 juli 2012.¹² Fram till dess gäller 1985 års skollag för dessa utbildningsformer.

Utbildningen inom komvux ska vara avgiftsfri för eleverna.¹³ Den som ansvarar för utbildningen, huvudmannen, kan dock bestämma att eleverna själva ska skaffa och betala för läroböcker, skrivmateriel, verktyg, skyddskläder och andra därmed jämförliga hjälpmedel som varje elev har för eget bruk och behåller som sin egendom. Huvudmannen kan också erbjuda eleverna att köpa dessa saker mot en avgift som motsvarar anskaffningskostnaden. I övrigt ska hjälpmedel som används i utbildningen tillhandhållas utan kostnad för eleverna.

För särsvux gäller samma regler som för komvux.¹⁴

För elever i sfi gäller att utbildningen ska vara avgiftsfri för eleverna och att de utan kostnad ska ha tillgång till böcker och andra hjälpmedel som behövs för en tidsenlig utbildning¹⁵. Även för elever i sfi får huvudmannen besluta att eleverna ska hålla sig med enstaka egna hjälpmedel. I likhet med vad som gäller för övriga utbildningsformer får det förekomma enstaka inslag som kan medföra en obetydlig kostnad för eleverna.

¹¹ 15 kap. 18 § skollagen (2010:800)

¹² 22 § lagen (2010:801) om införande av skollagen (2010:800)

¹³ 11 kap. 5 § 1985 års skollag

¹⁴ 12 kap. 8 § 1985 års skollag

¹⁵ 13 kap. 8 § 1985 års skollag

2011-12-07

8 (8)

Särskilda frågor – två förändringar med den nya skollagen

Avgifter för särskilt anordnad prövning för betyg

Inom grundskolan, gymnasieskolan, den kommunala vuxenutbildningen och svenska för invandrare eller motsvarande utbildning är det möjligt att under vissa förutsättningar ta ut en avgift för en särskild prövning för betyg, alltså en sådan prövning som avses i förordningen om avgifter för prövning inom skolväsendet.¹⁶

Den nya skollagen medför att även enskilda huvudmän som driver fristående skolor har rätt att ta ut en sådan avgift.

Ansökningsavgifter

Skolan får inte ta ut någon avgift i samband med ansökan om plats till grundskolan, grundsärskolan, specialskolan, sameskolan, gymnasieskolan eller gymnasiesärskolan.¹⁷ Förbudet gäller också alla kostnader som är förenade med en ansökan till utbildningen, som till exempel köavgifter.

Så länge som den gamla skollagen tillämpas för vuxenutbildningen, alltså fram till den 1 juli 2012, får man ta ut en skälig ansökningsavgift till gymnasial vuxenutbildning. Det är i sådana fall den som ansvarar för utbildningen, huvudmannen, som kan ta beslut om en sådan avgift.¹⁸ När den nya skollagen börjar tillämpas på vuxenutbildning gäller avgiftsförbud för ansökan även inom utbildning för vuxna.

¹⁶ 1991:1124, ändrad 2011:535

¹⁷ 10 kap. 10 §, 11 kap. 13 §, 12 kap. 10 §, 13 kap. 10 §, 15 kap. 17 § och 18 kap. 12 § skollagen (2010:800)

¹⁸ 11 kap. 21 a § 1985 års skollag